

บทที่ 5

ผลการศึกษาข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ

ผลการศึกษาข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ ประกอบด้วยผลการศึกษาใน 3 รูปแบบ คือ ผลการสำรวจภาคสนาม ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก และผลการศึกษาจากแบบสอบถาม ซึ่งมีผลการศึกษาดังต่อไปนี้

5.1 ผลการสำรวจภาคสนาม

การสำรวจภาคสนามเป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงสภาพปัจจุบันของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ประเภทสถาปัตยกรรม ในจังหวัดนครราชสีมา รวมไปถึงสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ขององค์กรที่เกี่ยวข้องและบทบาทด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ประเภทสถาปัตยกรรม ของคณะสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา รวมถึงปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการอนุรักษ์ ในการสำรวจภาคสนาม ผู้ศึกษาได้ดำเนินการสำรวจสภาพปัญหา ทำการบันทึกภาพและข้อมูลที่ตรวจพบ เพื่อนำมาสรุปและเรียบเรียงเป็นประเด็นต่างๆ ตามวัตถุประสงค์การศึกษา

การสำรวจภาคสนามนี้ดำเนินการในช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2550 ซึ่ง ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากับผู้คนในพื้นที่ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมายในประเด็นที่เกี่ยวข้อง มาประกอบการนำเสนอผลการสำรวจภาคสนามควบคู่กันไปเพื่อให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ผลการสำรวจภาคสนามสามารถสรุปได้เป็น 3 ส่วน คือ สภาพปัจจุบันของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ประเภทสถาปัตยกรรม ในจังหวัดนครราชสีมา การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ประเภทสถาปัตยกรรมขององค์กรที่เกี่ยวข้องและบทบาทด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ประเภทสถาปัตยกรรม ของคณะสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา

5.1.1 สภาพปัจจุบันของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ประเภทสถาปัตยกรรม ในจังหวัดนครราชสีมา

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาสภาพปัจจุบันของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ประเภทสถาปัตยกรรม โดยแบ่งประเภทของแหล่งที่ศึกษาออกเป็น อาคารทางศาสนา (วัด) อาคารที่พักอาศัย (บ้าน)

5.1.1.1 อาคารทางศาสนา (วัด)

ในการเข้าไปศึกษาสภาพปัจจุบันของอาคารทางศาสนา โดยเฉพาะวัดนั้น จังหวัดนครราชสีมา เป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน และวัดก็เป็นสิ่งที่กำเนิดขึ้นพร้อมกับการก่อร่างสร้างเมือง ภายในจังหวัดนครราชสีมา มีวัดที่มีอายุเก่าแก่จำนวนมาก โดยเฉพาะวัดที่อยู่ในเขตเมือง อาทิเช่น วัดพระนารายณ์มหาราช (วัดกลาง) วัดบึง วัดบูรพ์ วัดอีสาน วัดพายัพ วัดสระแก้ว ภายนอกเขตเมืองก็มีวัดศาลาลอย เป็นต้น โดยในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เลือกวัดพระนารายณ์มหาราช (วัดกลาง) วัดบึง และวัดศาลาลอยเป็นกรณีศึกษา ผลการศึกษามีดังต่อไปนี้

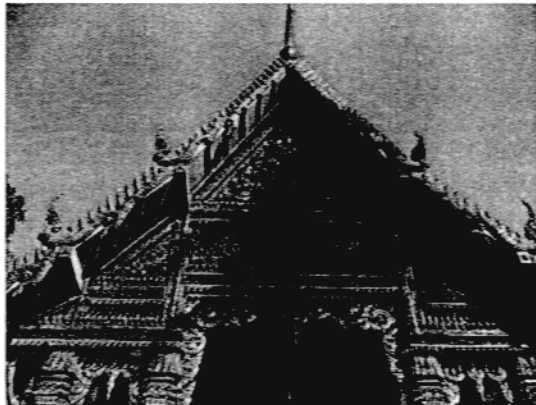
1) วัดพระนารายณ์มหาราช หรือวัดกลาง

วัดกลาง มีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ชาวบ้านนิยมเรียกกันว่าวัดกลางเมือง เป็นวัดที่มีความสำคัญคู่บ้านคู่เมืองนครราชสีมา มีการบูรณปฏิสังขรณ์หลายครั้ง และได้มีการซ่อมแซมครั้งใหญ่ เมื่อปี พ.ศ. 2493-2494 ทำให้พระอุโบสถเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ดังแสดงในภาพที่ 5.2 โดยได้รื้อเครื่องไม้ของวิหารที่ชำรุดออก หน้าบันเดิมของพระอุโบสถเป็นไม้แกะสลักลวดลายปิดทองฝีมือช่างอยุธยาชำรุดมาก จึงได้บูรณะใหม่โดยการปั้นปูนเป็นลวดลาย ตามแบบที่ปรากฏบนเครื่องไม้เดิม ดังแสดงในภาพที่ 5.3

พระอุโบสถของวัด ซึ่งเป็นพระอุโบสถกลางน้ำนั้น จากรายงานสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงตรวจการมณฑลนครราชสีมา ในปี ร.ศ. 118 (ซีวิน เบสต์นีย์, บัญชา นาคทอง และประสิทธิ์ โตโพธิ์กลาง, 2548: 46-47) มีรายละเอียดกล่าวถึงว่า ในคราวเสด็จประพาสวัดกลางเพื่อทำพิธีถือน้ำพิพัฒน์ของข้าราชการในเมืองมณฑล ได้เสด็จพระราชดำเนินข้ามสะพานไปทอดพระเนตรพระอุโบสถอันตั้งอยู่กลางสระบัว ซึ่งในปัจจุบันนี้สระยังคงมีอยู่ โดยขอบสระได้ถูกดาดด้วยปูนซีเมนต์ทุกด้าน แต่ไม่มีบัวแล้ว มีแต่วัชพืชน้ำขึ้นแทน มีขยะลอยอยู่ตามขอบฝั่ง ดังแสดงในภาพที่ 5.4 และมีสัตว์เลื้อยคลานมาอาศัยอยู่ บนพื้นรอบอุโบสถมีการจัดการกับขยะที่ไม่ดี ดังแสดงในภาพที่ 5.5

ภาพที่ 5.2 พระอุโบสถกลางน้ำวัดพระนารายณ์มหาราช

ภาพที่ 5.3 หน้าบันใหม่พระอุโบสถ หลังจากที่ได้รับการบูรณะ

ภาพที่ 5.4 ขยะและวัชพืชน้ำในสระรอบพระอุโบสถกลางน้ำ

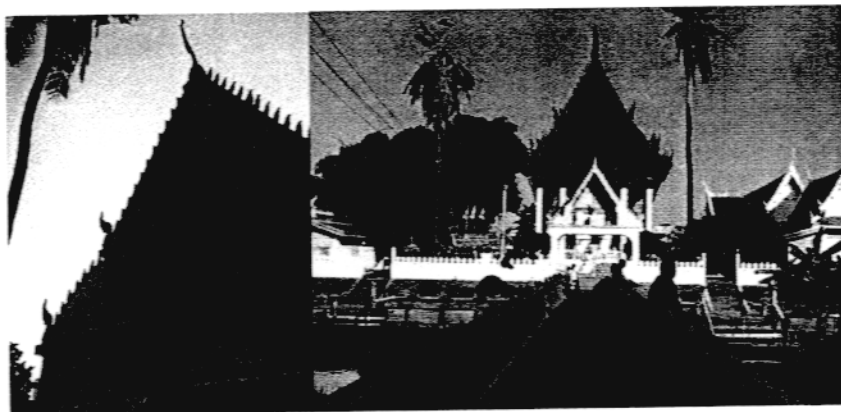

ภาพที่ 5.5 ขยะในบริเวณรอบพระอุโบสถ

รอบพระอุโบสถทั้งสองด้านทางด้านยาวมีการก่อสร้างอาคารขึ้นใหม่ในปี พ.ศ. 2544 คืออาคารวิปัสสนาธุระ ทำให้เป็นการลดความสง่างามของพระอุโบสถ และทำให้บริเวณโดยรอบพระอุโบสถมีความคับแคบลง ดังแสดงในภาพที่ 5.6 อีกทั้งในปี พ.ศ. 2532 ได้มีการก่อสร้างซุ้มประตูขนาดใหญ่ที่ไม่สามารถระบุได้ว่าเป็นรูปแบบศิลปะสมัยใด บริเวณทางเข้าจากด้านที่มีสะพานเชื่อม ทำให้บดบังความงามของพระอุโบสถมากยิ่งขึ้น ดังที่แสดงไว้ในภาพที่ 5.7

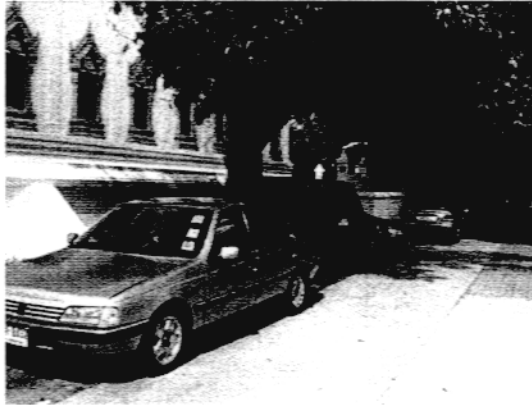

ภาพที่ 5.6 อาคารที่สร้างขึ้นใหม่ขนาบพระอุโบสถทั้งสองข้าง

ภาพที่ 5.7 ซุ้มประตูใหญ่ที่บดบังทัศนียภาพของพระอุโบสถ

สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปภายในวัดนั้นค่อนข้างแออัด เนื่องจากทางวัดมีการให้เอกชนเช่าที่ดินโดยรอบบริเวณวัดก่อสร้างอาคาร และมีการให้บริการที่จอดรถแก่ประชาชน โดยในเวลาเย็นจะมีรถยนต์ของผู้ปกครองมาจอดรอรับนักเรียนภายในบริเวณวัด ทำให้พื้นที่ว่างในบริเวณวัดที่เป็นพื้นดินถูกใช้เป็นที่จอดรถ ทำให้มีฝุ่นผงฟุ้งกระจายเป็นจำนวนมาก ดังแสดงในภาพที่ 5.8

ภาพที่ 5.8 การใช้พื้นที่ภายในวัดเป็นพื้นที่จอดรถ

วิหารใหญ่ภายในวัดนั้น อยู่ห่างจากพระอุโบสถมาชิดรั้วทางด้านทิศ ตะวันตก จากรายงานสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ตรวจราชการ มณฑลนครราชสีมา ในปี ร.ศ. 118 ได้ใช้พระวิหารใหญ่วัดกลางเป็นที่สำหรับประชุมทำพิธีถือน้ำ พิพัฒน์ของข้าราชการในเมืองมณฑล จากการซ่อมแซมใหญ่ในปี พ.ศ. 2493-2494 ทำให้สภาพ ของพระวิหารใหญ่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก แต่จากสภาพปัจจุบันก็มีความเรียบร้อยดี ดัง แสดงในภาพที่ 5.9 แต่ก็เลอะเทอะไปด้วยฝุ่นผงจากรถยนต์ที่เข้ามาจอดในบริเวณวัด

ด้านหลังของพระวิหารใหญ่ มีเจดีย์ใหญ่หนึ่งองค์ ซึ่งจากบันทึกของ หลวงพัฒนพงศ์ภักดี (ทิม สุขยางค์) (อ้างถึงใน ชีวิน เปสตันยี และคณะ, 2548: 41-42) บรรยาย ไว้ในนิราศหนองคาย คราวที่พกรุงเทพยกไปรบกับฮ่อที่เมืองหนองคาย เมื่อปี พ.ศ. 2418 ว่า "...เมื่อเข้ามาเห็นเจดีย์องค์ใหญ่ในวัดกลางถูกทำลาย การซ่อมแซมลำบาก เพราะไม่มีปูนอิฐ สืบหาอิฐปูนได้ที่หนองกะบก วัดโคกพรหม มุตรีหรือพบกรุมีพระพุทธรูปเงิน ทองคำของโบราณ..." จะ เห็นได้ว่าตามประวัติเจดีย์ได้พังทลายมานานแล้ว เจดีย์องค์ปัจจุบันได้ถูกสร้างขึ้นใหม่ใน ช่วงเวลาไม่กี่ปี สังกัดจากวัสดุและศิลปะในการก่อสร้าง แต่ปัจจุบันก็ยังก่อสร้างไม่แล้วเสร็จ และได้ถูกปล่อยทิ้งร้างเอาไว้โดยนำเศษไม้มาตีปิดตามช่องประตูหน้าต่าง ดังแสดงในภาพที่ 5.10 และพื้นผิวของตัวฐานเจดีย์ก็ยังไม่มีการกรุหรือฉาบพื้นผิวให้เรียบร้อย ทำให้ความสง่างาม ความน่าเคารพบูชาขององค์เจดีย์มีลดลง และรูปแบบขององค์เจดีย์ปัจจุบันดูเล็กไม่สมดุลกับ พระวิหารที่มีขนาดใหญ่ อีกทั้งไม่สอดคล้องกับบันทึกที่ว่าเจดีย์องค์ใหญ่

ภาพที่ 5.9 พระวิหารใหญ่ที่บูรณะเสร็จเรียบร้อยแล้ว

ภาพที่ 5.10 เจดีย์ใหญ่ที่ยังบูรณะไม่แล้วเสร็จ

โดยสรุปแล้วปัญหาที่พบในวัดพระนารายณ์มหาราช หรือวัดกลาง นั้น จะมีปัญหาในสองส่วนใหญ่ ๆ คือ ปัญหาในเรื่องสิ่งแวดล้อมภายในวัด ทั้งเรื่องขยะ วัชพืช และขยะในน้ำ ฝุ่นละออง รวมไปถึงปัญหาการใช้พื้นที่ของวัด ซึ่งสามารถจัดการแก้ไขได้ และอีก ปัญหาซึ่งอาจจะเป็นเรื่องยากที่จะแก้ไขได้ คือปัญหาของอาคารต่างๆ ทั้งที่ถูกสร้างขึ้นใหม่แล้ว ไปบดบังหรือทำลายทัศนียภาพที่สวยงาม และอาคารเก่าที่ถูกซ่อมแซมดัดแปลงจนไม่มีความงาม และไม่เหลือร่องรอยของรูปแบบศิลปะดั้งเดิม

2) วัดบึง

วัดบึงตั้งอยู่ภายในตัวเมืองนครราชสีมา เป็นวัดเก่าแก่ สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยอยุธยา มีโบราณสถานที่สำคัญคือ พระอุโบสถ เป็นศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลาย ซึ่งมีลักษณะเด่นทางสถาปัตยกรรมเช่นนี้ เหลืออยู่เพียงแห่งเดียวในภาคอีสาน พระอุโบสถก่อด้วยอิฐถือปูน หลังคาเครื่องบนเป็นไม้ มุงด้วยกระเบื้องดินเผา เครื่องบนทรงเครื่องลายอง ประดับช่อฟ้า ใบระกา นาคสะดุ้ง หางหงส์ ประดับกระจกลี คันหวยแคะสลักไม้เป็นรูปนาคประดับกระจกลี ฐานเป็นฐานเสาเอกเรียกว่าโค้งปากตะเกียบ หน้าบันทิศตะวันออกมีความสวยงามมาก แคะสลักไม้เป็นรูปพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ ทิศตะวันตกแคะสลักรูปพระวิษณุทรงครุฑ ภายในพระอุโบสถมีเสาหัวบัวจงกล ภายนอกพระอุโบสถมีกำแพงแก้วก่อด้วยอิฐถือปูน มีในเสมาหินทรายแปดทิศ ตั้งอยู่บนฐานสิงห์ ตอนปลายเป็นบัวเกสร อนุวิทย์ เจริญศุภกุล (อ้างถึงใน ชีวิน เปสตันยี และคณะ, 2548: 43) ได้กล่าวว่าอุโบสถวัดบึง นครราชสีมา เป็นงานสกุลช่างอีสาน – อยุธยา ที่ดีที่สุดเท่าที่เหลืออยู่ทั้งแบบสถาปัตยกรรมและใบเสมา มีอิทธิพลของสกุลช่างอยุธยา ประมาณหลังสมัยพระเจ้าปราสาททอง – พระนารายณ์ ดังแสดงในภาพที่ 5.11

ภาพที่ 5.11 พระอุโบสถวัดบึง

สภาพโดยทั่วไปของพระอุโบสถยังมีความสมบูรณ์ทางสถาปัตยกรรมและความสวยงามอย่างเต็มเปี่ยม เว้นเสียแต่เครื่องบนที่เป็นไม้บางส่วนที่เริ่มมีการผุกร่อน ทั้งในส่วนที่เป็นโครงสร้าง และส่วนประดับตกแต่งต่าง ๆ เช่น ใบระกา และนาคสะดุ้ง แต่เนื่องจากชิ้นส่วนดังกล่าวมีการใช้ไม้ที่มีความหนา การชำรุดจึงเป็นเพียงพื้นผิวที่ประดับตกแต่งด้วยกระจกลี ซึ่งหลุดร่อน ทำให้ร่องรอยของลวดลายลบเลือน ดังแสดงในภาพที่ 5.12

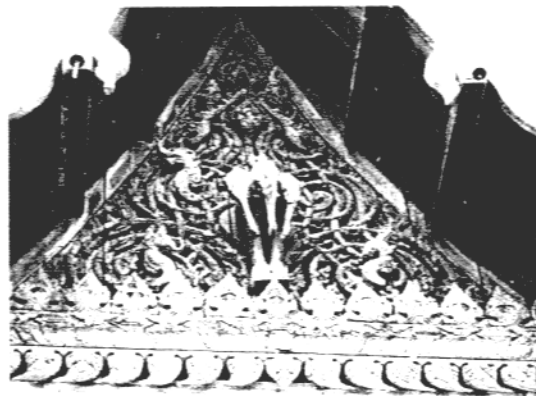

ความชำรุดเสื่อมโทรมของโครงสร้างเครื่องบนไม้ของพระอุโบสถ

ความเสื่อมโทรมของส่วนตกแต่งของพระอุโบสถ

ภาพที่ 5.12 ความชำรุดเสื่อมโทรมของพระอุโบสถวัดบึง

ภาพที่ 5.13 หน้าบันทิศตะวันออกแกะสลักไม้เป็นรูปพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ

ภาพที่ 5.14 หน้าบันทิศตะวันตกแกะสลักรูปพระวิษณุทรงครุฑ

สำหรับหน้าบันที่แกะสลักไม้ไว้อย่างสวยงามยังคงมีความสมบูรณ์ โดยได้มีการป้องกันโดยการนำตาข่ายลวดที่มีความโปร่งไปปิดป้องกันไม่ให้นกไปเกาะและทำความสะอาดปรกเลอะเทอะ ดังแสดงในภาพที่ 5.13 และ 5.14

สภาพแวดล้อมโดยรอบบริเวณพระอุโบสถ แม้จะมีความรู้สึกว้าคับ แคลบอึดอัดเนื่องจากมีพื้นที่จำกัด แต่ก็มีควมร่มรื่น เพราะทางวัดจัดให้มีการปลูกต้นไม้และประดับไม้กระถางอย่างสวยงาม และด้านข้างพระอุโบสถมีการร่นพื้นที่ออกมาก่อนเป็นผืนถนน เพื่อป้องกันปัญหาเรื่องการสิ้นสะเทือน แต่เนื่องจากเป็นถนนที่ไม่มีความกว้างมากนัก อีกทั้งเป็นทางสัญจรของรถภายในวัด จึงไม่เกิดปัญหาดังกล่าว ดังแสดงในภาพที่ 5.15 และเนื่องจากภายในวัดมีโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดบึงกิตติวิทยา ซึ่งจัดการเรียนการสอนอยู่ทุกวัน ภายในวัดจึงมีความเงียบสงบร่มเย็นดี

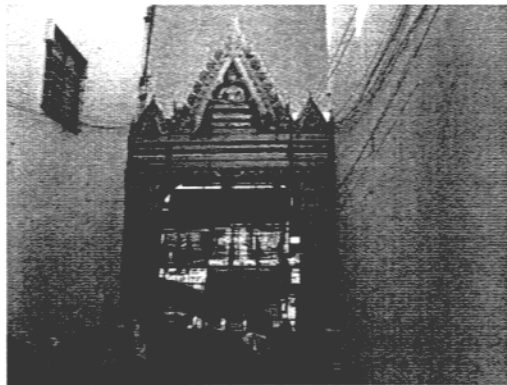

ภาพที่ 5.15 ด้านหน้าและด้านข้างพระอุโบสถที่มีการปลูกต้นไม้เพื่อความร่มรื่นและเป็นแนวกันชน

แต่เนื่องจากเป็นวัดในตัวเมือง จึงประสบปัญหาเช่นเดียวกับวัดพระนารายณ์มหาราช หรือวัดกลาง คือ ทางวัดได้จัดให้มีการเช่าพื้นที่โดยรอบวัดปลูกอาคาร ทำให้มีปัญหาเรื่องความแออัดเกิดขึ้น ดังแสดงในภาพที่ 5.16

ความแออัดของอาคารเอกชนภายนอก และอาคารภายในวัด

อาคารภายนอกของเอกชนที่ชนาบขุมประตูของวัด

ภาพที่ 5.16 สภาพของปัญหาความแออัด เนื่องจากการจัดการพื้นที่ภายในวัด

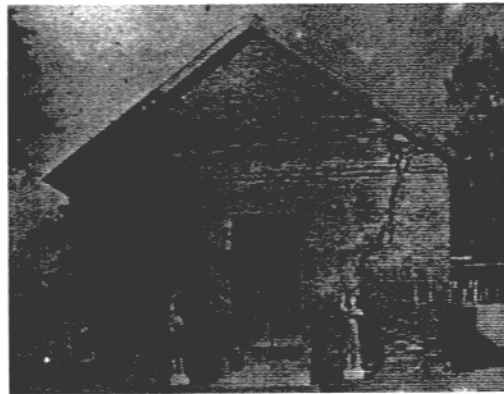
โดยสรุปแล้ว วัดบึงไต้มีการดูแลและอนุรักษ์พระอุโบสถอย่างดี และมีการจัดสภาพแวดล้อมโดยรอบ ทำให้พระอุโบสถยังมีสมบุรณ์และสง่างาม แต่บริเวณวัดมีความคับแคบเนื่องจากปัญหาการใช้พื้นที่ และการบดบังทัศนียภาพที่งดงามจากอาคารพาณิชย์ที่ปลูกสร้างอยู่รอบวัด ทำให้พระอุโบสถไม่สามารถเผยความงามได้อย่างเต็มที่

3) วัดศาลาลอย

วัดศาลาลอยตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของตัวเมือง นครราชสีมา ด้านฝั่งขวาของลำตะคอง ห่างจากกำแพงเมืองประมาณ 400 เมตร เป็นวัดเก่าแก่ ที่สร้างนานกว่า 100 ปี โดยท่านท้าวสุรนารี (คุณหญิงโม) กับพระยาปลัดทองคำ (พระยามหิศราธิบดี) ผู้เป็นสามี เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2370

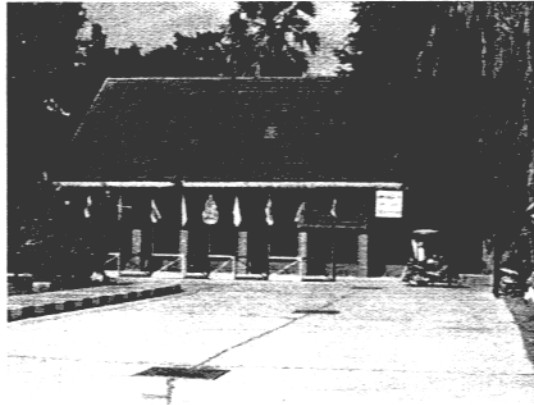
มูลเหตุที่ได้ชื่อว่าวัดศาลาลอย กล่าวว่า ท่านท้าวสุรนารี พอเสร็จศึก สงครามจากทุ่งสัมฤทธิ์แล้ว ได้ยกทัพกลับเข้าเมืองนครราชสีมา และได้แวะพักอยู่นอกเมืองก่อน (ปัจจุบันเป็นวัดท่าตะโก) ท่านท้าวสุรนารีได้สั่งให้ทหารทำแพเป็นรูปศาลาเสี่ยงทลายลอยไปตาม ลำตะคอง พร้อมทั้งตั้งจิตอธิษฐานว่า หากแพรูปศาลานี้ลอยไปติดอยู่ ณ ที่แห่งใด จะสร้างวัด เป็นอนุสรณ์ แพร่อธิษฐานได้ลอยไปติดอยู่ริมฝั่งขวาของลำตะคอง อันเป็นที่ตั้งของวัดศาลาลอย ในปัจจุบัน อาศัยเหตุนี้จึงได้ตั้งชื่อวัดที่ท่านสร้างว่าวัดศาลาลอย

ประวัติพระอุโบสถหลังเก่า ได้กล่าวไว้ว่า ท่านท้าวสุรนารีได้สร้าง เมื่อแรกสร้างวัด เป็นพระอุโบสถที่ก่อสร้างด้วยอิฐถือปูนทั้งหลัง ดังแสดงในภาพที่ 5.17 ส่วน หลังคาได้พังทลายลงมานานแล้ว ในระยะต่อมาทางวัดได้ใช้สังกะสีมุงหลังคาไว้ แต่ในปี พ.ศ. 2526 ได้ทำการบูรณะใหม่โดยการเทศอณกริตเสริมเหล็กและมุงหลังคากระเบื้อง โดยผู้ทำการ บูรณะคือเจ้าอาวาสวัดศาลาลอยองค์ปัจจุบันพร้อมคณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชนทั่วไป

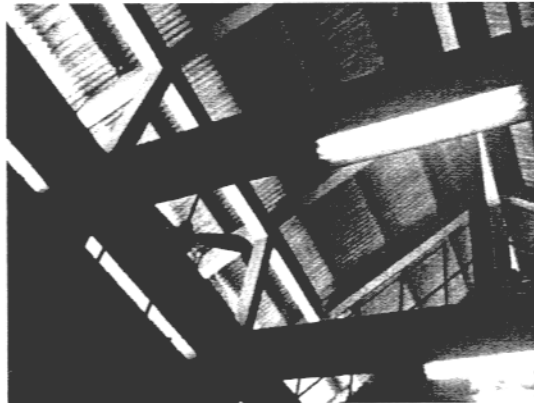

ภาพที่ 5.17 ด้านหน้าอุโบสถหลังเดิมก่อนการบูรณะ

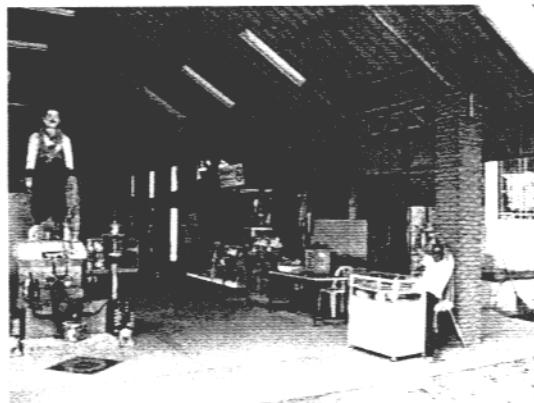
ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบูรณะพระอุโบสถนั้น กระทำขึ้นโดยขาด การใช้หลักการของการอนุรักษ์ แต่เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวนั้น องค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์ อาจจะยังไม่เป็นที่เผยแพร่กว้างขวาง ทำให้ผู้ทำการบูรณะพระอุโบสถได้ทำตามความรู้ความ เข้าใจของตนเป็นหลัก จึงทำให้พระอุโบสถหลังจากการบูรณะมีลักษณะดังที่ปรากฏ ในภาพที่ 5.18 และภาพที่ 5.19

ภาพที่ 5.18 ด้านข้างพระอุโบสถหลังเดิมหลังการบูรณะ

สภาพปัจจุบันภายในพระอุโบสถหลังเดิมภายหลังการบูรณะ

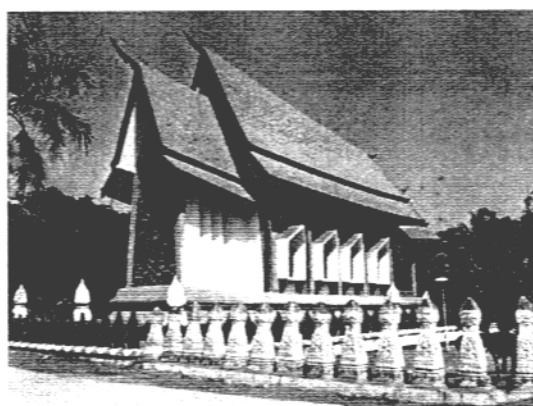
สภาพปัจจุบันภายนอกพระอุโบสถหลังเดิมภายหลังการบูรณะ

ภาพที่ 5.19 สภาพภายหลังการบูรณะพระอุโบสถหลังเดิมในปัจจุบัน

พระอุโบสถหลังใหม่ได้สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2510 เป็นศิลปะไทยประยุกต์ มีลักษณะคล้ายเรือสำเภาประดับด้วยกระเบื้องดินเผาด้านเกวียนเป็นเรื่องพระพุทธรูปประวัติตอนเสด็จกลับจากดาวดึงส์ ดังแสดงในภาพที่ 5.20 ได้รับรางวัลดีเด่นด้านบุกเบิกอาคารทางศาสนา จากสมาคมสถาปนิกสยามในปี พ.ศ. 2516 ปัจจุบันอาคารที่ได้เคยรับรางวัล มีความทรุดโทรมลงตามธรรมชาติ และการกระทำของมนุษย์ทั้งที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์และที่ตั้งใจทำลาย ทั้งที่เกิดกับตัวพระอุโบสถโดยตรงและกับสภาพแวดล้อมโดยรอบ การบดบังและทำลายทัศนียภาพโดยป้ายโฆษณา การก่อสร้างอาคารสมัยใหม่ และการจอดรถประชิดอาคารที่ควรได้รับการอนุรักษ์ ดังแสดงในภาพที่ 5.21 ถึงภาพที่ 5.25

สภาพปัจจุบันพระอุโบสถหลังใหม่ด้านหน้า

สภาพปัจจุบันพระอุโบสถหลังใหม่ด้านหลัง

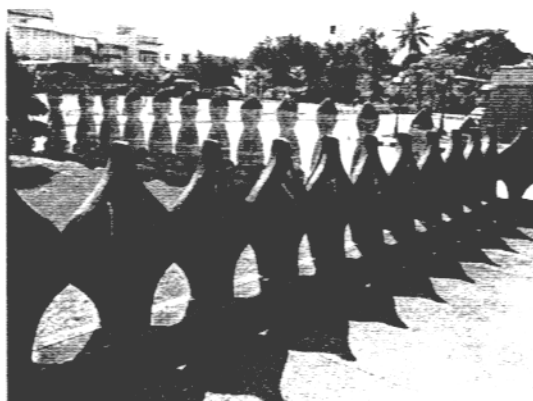
ภาพที่ 5.20 สภาพปัจจุบันพระอุโบสถหลังใหม่ทั้งด้านหน้า และด้านหลัง

ภาพที่ 5.21 การทำสายทัศนียภาพโดยป้ายโฆษณาต่างๆ

ภาพที่ 5.22 ความทรุดโทรมของอาคาร เนื่องจากการก่อสร้างที่ไม่ได้มาตรฐาน

ภาพที่ 5.23 การทำให้อาคารมีความสกปรกเลอะเทอะ ทั้งโดยฝีมือของคนและสัตว์

ภาพที่ 5.24 การปลูกสร้างอาคารที่ทันสมัยประชิดกับอาคารที่ควรได้รับการอนุรักษ์

ภาพที่ 5.25 การจอดรถประชิดกับอาคาร เป็นการทำลายทัศนียภาพ

โดยสรุปแล้วปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในวัดศาลาลอยคือ การขาดความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรมตามหลักวิชาการ และการจัดการสภาพแวดล้อมที่ทำให้งานสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่า ไม่มีความสง่างามตามที่ควรจะเป็น

5.1.1.2 อาคารพักอาศัย

รูปแบบของอาคารพักอาศัย หรือบ้านเรือนในเขตเมืองนครราชสีมา นั้น มีวิวัฒนาการมาตามยุคสมัย วิโรฒ ศรีสุโร (ชิวิน เปสตันปี และคณะ, 2548: 44) กล่าวถึงเรือนพักอาศัยพื้นบ้านของชาวจังหวัดนครราชสีมาในเขตอำเภอเมืองและอำเภอใกล้เคียงว่ามีลักษณะผิดแผกไปจากเรือนชาวไทยอีสานในจังหวัดอื่นๆ อาจเป็นไปได้ว่าเป็นเมืองหน้าด่านมาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ผู้คนจากอยุธยารวมทั้งมอญและเชื้อสายเขมรได้ผสมผสานทางวัฒนธรรม ทำให้บ้านพักอาศัยของชาวบ้านได้รับอิทธิพลจากเรือนไทยภาคกลาง ตั้งแต่สมัยอยุธยา เปลี่ยนแปลงตามช่างท้องถิ่นที่คลี่คลายรูปแบบ เกิดเป็นลักษณะเฉพาะถิ่น ซึ่งเรียกว่าเป็น "เรือนไท-โคราช" ดังแสดงในภาพที่ 5.26

ภาพที่ 5.26 รูปแบบของเรือนไท-โคราช

แหล่งที่มา: คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542: 162-167.

ในปัจจุบันเรือนลักษณะดังกล่าวได้สูญหายลดน้อยลงไปตามกาลเวลาและยุคสมัย เนื่องจากวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างหลักคือไม้ และฝาเรือนบางชนิด รวมถึงวัสดุมุงก็ใช้ใบไม้มาเป็นส่วนประกอบ ทำให้มีการผุกร่อนในเวลาไม่นานหากขาดการบำรุงรักษา อีกทั้งอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครอง ในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่มุ่งเน้นให้เจ้านายและขุนนางจากส่วนกลางมาปกครองหัวเมืองต่าง ๆ ทำให้มีการนำรูปแบบสถาปัตยกรรมที่กำลังได้รับความนิยมสมัยนั้น คือเรือนหลังคาปั้นหย่าและมนิลา (ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน เช่น สิงคโปร์ ปัตตาเวีย ที่ตกเป็นอาณานิคมของชาติยุโรป อย่างอังกฤษและฮอลันดา) เข้ามาปลูกสร้างเป็นเรือนพักอาศัยของเหล่าเจ้านายและขุนนาง ที่มาปกครองในจังหวัดนครราชสีมา ทำให้เรือนลักษณะดังกล่าวเป็นที่นิยมของพ่อค้า คหบดี และประชาชนในตัวเมืองนครราชสีมาในเวลาต่อมา และวิวัฒนาการต่อมาจนถึงปัจจุบัน

เรือนเก่าแก่ที่ยังคงหลงเหลืออยู่ในเขตเมืองนครราชสีมา นั้น เป็นสถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลมาจากเรือนปั้นหย่าและมนิลาในสมัยรัชกาลที่ 5 เกือบทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องจากอาคารลักษณะดังกล่าวสามารถเอื้อประโยชน์ในด้านการใช้สอยโดยที่สามารถใช้พื้นที่ได้มากกว่าเรือนแบบทรงจั่วไทย เพราะหลังคาทั้งแบบปั้นหย่าและมนิลานั้นสามารถคลุมพื้นที่ห้องได้กว้างกว่า โดยเฉพาะทรงปั้นหย่านั้นสามารถสร้างอาคารที่เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสอย่างกว้างได้ยิ่งกว่านั้นยังมีการนำเอาทั้งสองแบบมาผสมผสานกัน เพื่อสร้างอาคารมีหลายมุขหลายมุมได้อีกด้วย (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2544 อ้างถึงใน ชิวิน เปสตันยี และคณะ, 2548: 20) เรือนในรูปแบบดังกล่าวจึงเป็นที่นิยมสืบมา

จากการศึกษาทั้งในภาคสนามและจากเอกสารงานวิจัยพบว่า เรือนปั้นหย่าและมนิลาที่เก่าแก่นั้นมีก่อสร้างโดยทั่วไปทั้งในเขตคูเมือง (ส่วนมากกระจายตัวอยู่บนถนนเส้นต่างๆที่นอกเหนือจากย่านการค้า และเป็นเรือนเก่าแก่ของขุนนางที่เป็นมรดกตกทอดมาสู่ลูกหลานรุ่น

ต่อมา) นอกเมือง (เป็นเรือนของคหบดีและประชาชนโดยทั่วไป) ดังแสดงในภาพที่ 5.27 และใน
 ค่ายทหาร (เป็นเรือนพักของนายทหารชั้นผู้ใหญ่ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน) ดังแสดงในภาพที่
 5.28 โดยมีอายุตั้งแต่ 60 ปี จนถึงมากกว่า 100 ปี

เรือนที่หลงเหลืออยู่นั้นส่วนใหญ่ได้รับการดูแลรักษาอย่างดี สืบเนื่องมาจาก
 อาคารเหล่านั้นยังมีการใช้งานมาจนถึงในปัจจุบัน โดยเฉพาะเรือนที่ตั้งอยู่ในกองบัญชาการ
 กองทัพภาคที่ 2 ค่ายสุรนารี เนื่องจากทางกองทัพฯ มีงบประมาณในการดูแลรักษาอาคาร อีกทั้ง
 ทหารนั้นถูกฝึกมาให้มีระเบียบวินัยและความเรียบร้อย จึงไม่ปล่อยให้อาคารในการดูแลมีความ
 ทรุดโทรม อีกทั้งค่ายทหารมีกำลังพลมากมาย จึงสามารถจัดสรรให้ไปดูแลและบำรุงรักษาอาคาร
 ให้มีความสะอาดเรียบร้อยอยู่ตลอดเวลา ทำให้เป็นการยืดอายุของอาคารให้ยืนนานมาจนถึง
 ปัจจุบัน

ภาพที่ 5.27 เรือนเก่าแก่ในตัวเมืองนครราชสีมา (ภายในบริเวณคูเมือง)

ภาพที่ 5.28 อาคารบ้านพักอาศัยในกองบัญชาการ กองทัพภาคที่ 2 ค่ายสุรนารี แหล่งที่มา: ซีวิน เปสตันยี และคณะ, 2548: 130-149.

สำหรับเรือนหลังอื่น ๆ นั้น โดยส่วนมากเจ้าของเรือนเห็นคุณค่าเนื่องจากอยู่อาศัยมาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย เมื่อได้รับมรดกตกทอด ก็ได้อยู่อาศัยสืบต่อกันมา และเนื่องจากบริเวณที่ตั้งเรือนเหล่านี้ไม่อยู่ในทำเลของย่านธุรกิจที่มีความหนาแน่น ทำให้แรงจูงใจในการรื้ออาคารเพื่อก่อสร้างเป็นอาคารเพื่อการพาณิชย์นั้นมีน้อย และถ้าเจ้าของบ้านไม่ได้อาศัยอยู่เองก็มักจะให้เช่า ซึ่งก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เรือนมีความเสื่อมโทรมลงหากได้ผู้เช่าที่ไม่ดูแลรักษา เรือนอย่างดี เรือนบางหลังมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้งาน โดยตัดแปลงชั้นล่างมาทำเป็นร้านอาหาร ซึ่งการต่อเติมเพิ่มเติมในบางส่วนบ้าง แต่ก็ยังคงรูปแบบดั้งเดิมไว้ได้ ซึ่งอาจใช้เป็นเอกลักษณ์และจุดขายในการเรียกลูกค้าได้

ปัญหาหนึ่งที่พบคือ เรือนดังกล่าวหลายหลังมักตั้งอยู่ในบริเวณที่มีรั้วรอบขอบชิด หรือในกรณีของเรือนในกองบัญชาการ กองทัพภาคที่ 2 ค่ายสุรนารี ที่อยู่ในพื้นที่ที่ประชาชนโดยทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงได้ ทำให้ความงามที่มีอยู่ไม่สามารถเปิดเผยได้อย่างเต็มที่ ประชาชนไม่มีประสบการณ์ร่วมและความซาบซึ้งในประวัติอันยาวนาน รวมถึงไม่มีการจัดกิจกรรมให้เกิดขึ้นในอาคารเหล่านี้ อีกทั้งยังเป็นอาคารของเอกชน ทำให้ทัศนคติของประชาชนโดยทั่วไปในการตระหนักในคุณค่าและเห็นว่าอาคารบ้านเรือนเหล่านี้เป็นสมบัติของชุมชนจึงมีน้อย ความหวังในการดูแลรักษาอาคารเอาไว้จึงตกเป็นของเจ้าของอาคารฝ่ายเดียว หากวันหนึ่งเจ้าของจะมีการรื้อถอนอาคารเกิดขึ้น ก็คงลำบากที่ประชาชนในชุมชนจะมีการทักท้วงทัดทาน

5.1.1.3 อาคารพาณิชย์

จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีความเจริญมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน เป็นเมืองหลักอีกเมืองหนึ่งที่มีการค้าขายอย่างคึกคักขึ้น เนื่องจากเป็นเมืองที่มีอาณาเขตติดต่อกับเมืองต่าง ๆ มากมาย และเป็นทางผ่านของจังหวัดต่าง ๆ ทางภาคอีสานในการเข้าสู่เมืองหลวง จึงเป็นจุดเปลี่ยนถ่ายและค้าขายสินค้ากันเป็นสำคัญ ในสมัยก่อนนั้นชาวจีนได้เข้ามาทำการค้าขายอยู่เป็นพื้นที่ ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มคนที่ช่วยพัฒนาความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับท้องถิ่น โดยเฉพาะเมื่อมีการเปิดใช้เส้นทางรถไฟสายนครราชสีมาขึ้น ก็ยิ่งทำให้การค้าขายมีความเจริญรุ่งเรืองมากขึ้น โดยย่านการค้าที่สำคัญในสมัยนั้นได้แก่ ตลาดจีน ดังแสดงในภาพที่ 5.29 ซึ่งเป็นย่านการค้านอกเมืองจากประตูชุมพลไปทางสถานีรถไฟนครราชสีมา ปัจจุบันคือถนนโพธิ์กลาง ซึ่งยังปรากฏร่องรอยการเป็นแหล่งการค้าเดิมอยู่บ้าง

ย่านการค้านอกเมือง "ตลาดจีน" ปัจจุบันคือถนนโพธิ์กลาง

ย่านการค้าในบริเวณตัวเมือง คือ ย่านการค้าถนนจอมพลในปัจจุบัน

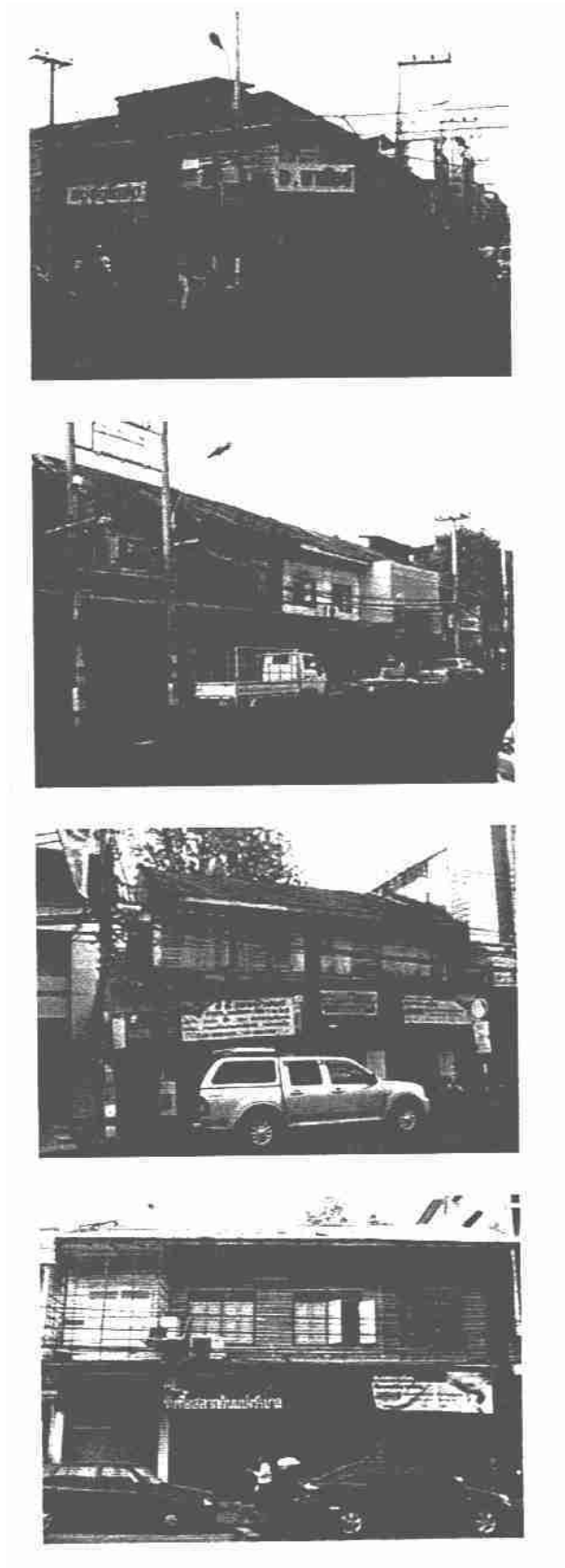
ภาพที่ 5.29 ย่านการค้าบริเวณในตัวเมืองและนอกเมืองของจังหวัดนครราชสีมา
แหล่งที่มา: ชีวิน เปสตันยี และคณะ, 2548: 34-35.

ในบริเวณตัวเมืองนครราชสีมาเอง ในอดีตก็มีย่านการค้าสำคัญอยู่กลางเมืองเช่นกัน ตั้งอยู่สองข้างทางของถนนจอมพลในปัจจุบัน ดังแสดงในภาพที่ 5.29 เป็นถนนที่ตัดผ่ากลางเมืองจากประตูชุมพลไปถึงประตูพลล้าน จากหลักฐานทางรูปถ่าย แสดงให้เห็นลักษณะของอาคารพาณิชย์ในยุคแรกๆ นั้นมีลักษณะเป็นอาคารชั่วคราว โครงสร้างไม้ รูปแบบมีลักษณะเป็นทรงโรง และเพิงอย่างง่าย ๆ ต่อเมื่อการค้าขายทำกำไร เศรษฐกิจดีขึ้น ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการก่อสร้าง และการหลั่งไหลทางวัฒนธรรมและศิลปกรรมที่เกิดขึ้นในยุคสมัยต่อมา เนื่องจากการคมนาคมขนส่งที่สะดวกสบาย และกลุ่มคนในระดับชนชั้นปกครองที่นำรูปแบบศิลปะในการก่อสร้างเข้ามาในสมัยช่วงรัชกาลที่ 5 ทำให้มีการก่อสร้างอาคารพาณิชย์ที่มีความแข็งแรงมากขึ้น และมีรูปแบบศิลปะที่ผสมผสานกันระหว่างศิลปะแบบตะวันตกและศิลปะในท้องถิ่นหรือจากกลุ่มคนซึ่งเป็นเจ้าของอาคาร ซึ่งก็คือชาวจีนเป็นส่วนมาก อาคารหรือสถาปัตยกรรมเหล่านี้มีคุณค่าทั้งในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ทางด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยีการก่อสร้าง เศรษฐกิจ และสังคม ของยุคสมัยที่มีการก่อสร้างอาคารนั้นๆ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการสำรวจอาคารพาณิชย์ ซึ่งมีทั้งอาคารครึ่งปูนครึ่งไม้ ดังแสดงในภาพที่ 5.30 และอาคารที่ก่ออิฐถือปูนทั้งหลังบนถนนจอมพล ดังแสดงในภาพที่ 5.31 ทั้งนี้ได้สังเกตสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปและสัมภาษณ์เจ้าของอาคารบางหลัง เพื่อให้เห็นถึงสภาพปัจจุบันของอาคารพาณิชย์ในตัวเมืองนครราชสีมา

สภาพโดยทั่วไปของอาคารพาณิชย์เก่าบนถนนจอมพลนั้น เนื่องจากว่ายังเป็นย่านการค้าที่ยังมีการค้าขายอยู่ หรือกล่าวได้ว่าเป็นย่านที่ยังมีชีวิต แต่รูปแบบการค้าได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย อีกทั้งย่านการค้าก็ได้ขยายตัวออกไปสู่จุดอื่นๆ อีกมาก ทำให้มีการรื้อถอนอาคารเก่าเพื่อสร้างอาคารใหม่ในช่วงเวลาที่ผ่านมาไม่มาก โดยรูปแบบทางศิลปะมีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างไปทางเน้นความเรียบง่าย ประหยัด ไม่มีการตกแต่งประดับลวดลายเหมือนอย่างสมัยก่อน อาจเรียกได้ว่าไม่มีอิทธิพลรูปแบบศิลปะใดๆ และไม่มีความงามของอาคารเลย เป็นอาคารที่เพียงสนองรูปแบบประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสภาพเศรษฐกิจที่อาจฝืดเคืองในบางยุคสมัย ความรู้ความสามารถของผู้ออกแบบและก่อสร้างอาคาร รวมไปถึงรสนิยมของเจ้าของอาคารที่มองถึงประโยชน์ใช้สอยมากกว่าสุนทรียภาพ

มีอาคารเก่าหลายหลังได้ถูกปรับปรุงใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการทาสีอาคาร การเปลี่ยนชุดประตูหน้าต่าง วัสดุผนังหลังคา เป็นวัสดุสมัยใหม่ ซึ่งบางหลังยังคงเหลือร่องรอยทางศิลปะแบบเก่าเอาไว้บ้าง แต่หลายๆหลังไม่ได้ทิ้งร่องรอยเหล่านั้นไว้เลย เว้นเสียแต่อาคารที่ทางกรมศิลปากรได้ประกาศให้เป็นอาคารอนุรักษ์ ซึ่งเจ้าของอาคารบางแห่งก็ยังคงรักษารูปแบบของอาคารเดิมไว้เป็นอย่างดี และบางแห่งก็ได้ถูกละเมิดรื้อถอนไปก็มี

ภาพที่ 5.30 อาคารพาณิชย์ที่เป็นแบบครึ่งปูนครึ่งไม้บนถนนจอมพล

ภาพที่ 5.31 อาคารพาณิชย์ที่ก่ออิฐฉาบปูนทั้งหลังบนถนนจอมพล

โดยเฉพาะอาคารซึ่งเป็นโรงเตาเจี้ยวเดิม บริเวณสี่แยกสวนหมากนั้น ดังแสดงในภาพที่ 5.32 เป็นอาคารที่มีรูปแบบของศิลปะที่สวยงาม ผ่านงานฉลุไม้ และงานปูนปั้นประดับอาคาร ตลอดจนเทคโนโลยีในการก่อสร้างที่เป็นการก่ออิฐฉาบปูนในแบบเก่า ได้มีการเก็บรักษาและดูแลอาคารอย่างดี แม้จะมีการชำรุดทรุดโทรมลงบ้าง แต่เจ้าของอาคารมิได้ทำการซ่อมแซมให้ผิดไปจากรูปแบบเดิมเลย เนื่องจากลูกหลานของเจ้าของอาคาร ซึ่งเป็นเจ้าของอาคารในปัจจุบันตระหนักถึงคุณค่าของอาคารหลังดังกล่าว อีกทั้งอาคารยังได้รับการประกาศให้เป็นอาคารอนุรักษ์

ภาพที่ 5.32 สภาพปัจจุบันของโรงเตาเจี้ยว (โคราชจีแซ)

เนื่องจากมีกฎหมายควบคุมเรื่องความสูงของอาคารในบริเวณคูเมืองบังคับใช้เป็นพิเศษ จึงทำให้ทัศนียภาพของอาคารพาณิชย์บนถนนจอมพลนั้นยังไม่มีอาคารสูงมาทำลายหรือบดบังทัศนียภาพ แต่ปัญหาหลักในเรื่องของสิ่งแวดล้อมและทัศนียภาพก็คือป้ายโฆษณาป้ายชื่อร้านขนาดใหญ่ และสายไฟฟ้า ที่บดบังความงามของอาคาร และอีกปัญหาคือ เริ่มมีอาคารที่ก่อสร้างขึ้นใหม่ที่นำเทคโนโลยีการก่อสร้างแบบใหม่ วัสดุทันสมัย สีสันทันสมัย และรูปแบบการออกแบบอาคารที่ร่วมสมัย ไปจนถึงล้ำสมัย มาอยู่ปะปนกับอาคารในรูปแบบเก่า ทำให้ดูแปลกแยก และทำลายทัศนียภาพในภาพรวม

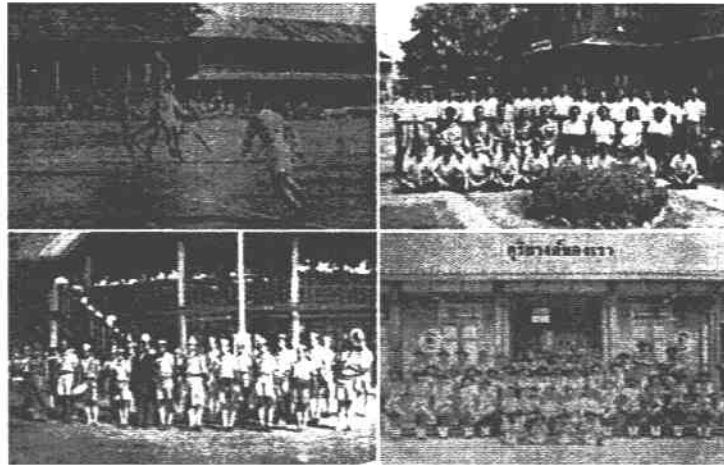
ภาพที่ 5.33 การพัฒนาที่ไม่มีการควบคุม เป็นการทำลายทัศนียภาพของเมือง

5.1.1.4 อาคารในสถานศึกษา

อาคารในสถานศึกษาของจังหวัดนครราชสีมา มีหลายแห่งที่มีรูปแบบของสถาปัตยกรรมที่น่าสนใจ และมีประวัติมาอย่างยาวนาน

1) อาคารเรียนของโรงเรียนรวมมิตรวิทยา

อาคารเรียนของโรงเรียนรวมมิตรวิทยา แรกเริ่มเดิมทีเคยเป็นศาลารัฐบาลมณฑล หรือศาลาที่ว่าการจังหวัดนครราชสีมา ต่อมาใช้เป็นอาคารเรียนของโรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย และใช้มาเป็นอาคารเรียนของโรงเรียนรวมมิตรวิทยาในปัจจุบัน มีอายุมากกว่า 100 ปี ตัวอาคารเป็นเรือนไม้ขนาดใหญ่ 2 ชั้นที่มีความยาวมาก จากความต้องการประโยชน์ใช้สอยเมื่อคราวแรกสร้างนั้น มีความต้องการใช้พื้นที่มาก เนื่องจากใช้เป็นที่ทำการจังหวัดมาก่อน โครงสร้างของตัวอาคารและวัสดุต่างๆใช้ไม้เป็นหลัก และอาคารดังกล่าวได้รับการประกาศให้เป็นอาคารอนุรักษ์ ดังแสดงในภาพที่ 5.34

ภาพที่ 5.34 อาคารศาลารัฐบาลมณฑล สมัยเป็นอาคารเรียนของโรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย
แหล่งที่มา : ราชสีมาวิทยาลัย, 2525: 54-58.

สภาพปัจจุบันของอาคารหลังดังกล่าว ผู้บริหารโรงเรียนคนปัจจุบันเพิ่งได้ทำการปรับปรุงอาคารใหม่ โดยเปลี่ยนไม้ฝาจากของเดิมเป็นไม้จริง มาใช้ไม้ฝาที่เป็นวัสดุสังเคราะห์แทน โดยที่โครงสร้างหลักที่เป็นไม้จริงยังคงไว้ และมีการทำสีใหม่ นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนหลังคาชั้นบนบางส่วนมาใช้หลังคาเหล็กวีตรลอนที่ไม่เคลือบสี และทำการรื้อกันสาดเดิมออกแล้วทำเป็นกันสาดใหม่มีลักษณะเป็นทางเดินที่มีหลังคาคลุมแทน โดยใช้หลังคาเหล็กวีตรลอนแบบเคลือบสี และทำเสาคอนกรีตเสริมเหล็กขึ้นมารับโครงสร้างหลังคาดังกล่าว ดังแสดงในภาพที่ 5.35 ซึ่งการปรับปรุงดังกล่าวขัดกับหลักการของการอนุรักษ์อาคารที่มีคุณค่า ทำให้ความงามและรูปแบบทางศิลปะของอาคารมีการเปลี่ยนแปลงไป คาดว่าเป็นการดำเนินการปรับปรุงที่ขาดความรู้ความเข้าใจ

สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปมีความร่มรื่น เนื่องจากเป็นสถานศึกษา จึงมีการจัดภูมิทัศน์ที่มีความร่มรื่น และด้านหน้าอาคารดังกล่าวเป็นสนามหญ้าสำหรับเคารพธงชาติ ทำให้ตัวอาคารสามารถแสดงความงามออกมาได้อย่างเต็มที่

โดยสรุปแล้วปัญหาสำคัญสำหรับอาคารเรียนในโรงเรียนรวมมิตรวิทยานั้น อยู่ที่การขาดความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ทำให้เมื่อมีการบูรณะซ่อมแซมอย่างขาดความเข้าใจแล้ว ก็เป็นการทำลายคุณค่าของงานสถาปัตยกรรมลงไปอย่างที่ยากจะเรียกคืนกลับมา

อาคารเรียนหลังการบูรณะ

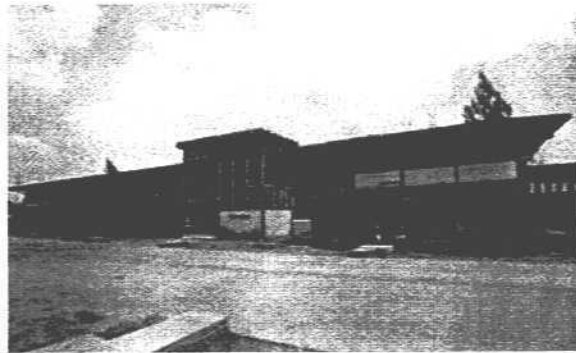
การใช้วัสดุแบบใหม่ผสมกับวัสดุแบบเก่า

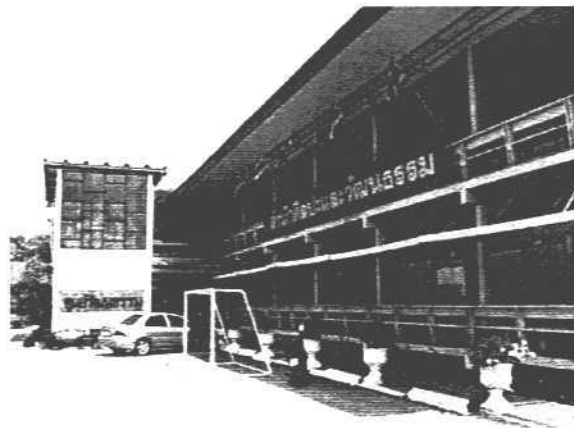
การแก้ไขปัญหาแสงแดด โดยใช้วัสดุแบบใหม่

ภาพที่ 5.35 สภาพปัจจุบันของอาคารเรียน โรงเรียนรวมมิตรวิทยา

2) อาคารสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เดิมเป็นอาคาร 1 ซึ่งเคยใช้เป็นสำนักอธิการบดีสมัยเมื่อครั้งที่ เป็นวิทยาลัยครู นครราชสีมา ดังแสดงในภาพที่ 5.36 ปัจจุบันทางมหาวิทยาลัยได้ทำการอนุรักษ์ โดยการเคลื่อนย้ายอาคารมาไว้ในที่ที่ตั้งใหม่ ลักษณะโดยทั่วไปเป็นเรือนโครงสร้างไม้ทั้งหลัง อาคารมีความยาวตามลักษณะโดยทั่วไปของอาคารเรียน มีโถงบันไดแยกออกมาจากตัวอาคาร ต่างหากบริเวณตรงกลางอาคาร ตัวอาคารมีความสวยงาม และมีรายละเอียดเกี่ยวกับงานไม้ที่ น่าสนใจ ดังแสดงในภาพที่ 5.37

ภาพที่ 5.36 อาคารสำนักศิลปะและวัฒนธรรม สมัยที่ยังเป็นอาคาร 1 สำนักอธิการบดี แหล่งที่มา: สถาบันราชภัฏ นครราชสีมา, ม.ป.ป.: 65.

ภาพที่ 5.37 อาคารสำนักศิลปะและวัฒนธรรมในปัจจุบัน

โดยสรุปแล้ว มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ได้ทำการอนุรักษ์ อาคารดังกล่าวไว้ในรูปแบบเดิมทุกประการ ซึ่งยังคงความสวยงามไว้อย่างครบถ้วน และสถานที่ตั้งในตำแหน่งใหม่ เอื้ออำนวยให้ตัวอาคารมีความสง่างามโดดเด่น เนื่องจากไม่มีอาคารหลัง อื่นๆ บดบังทัศนียภาพ ซึ่งเป็นการอนุรักษ์ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

3) อาคารโนนมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา หรือก่อนหน้า
นี้คือสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นครราชสีมา เดิมชื่อ
วิทยาลัยเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือนครราชสีมา เป็นสถาบันอาชีวศึกษา และช่างเทคนิค
ชั้นสูง ประเภทสหศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เริ่มเปิดดำเนินการเรียน
การสอนวันแรก เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2499 โดยขอใช้อาคารไม้ของโรงเรียนการช่าง
นครราชสีมาเป็นสถานที่เรียน รับนักศึกษาที่สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้าศึกษาหลักสูตร
ระดับอาชีวศึกษาชั้นสูง 3 แผนกวิชา คือ แผนกวิชาบัญชี และเลขานุการ แผนกวิชาช่างก่อสร้าง
และแผนกวิชาช่างไม้ วันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2499 ได้มีพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารเรียนหลังแรก
(อาคารคณะวิชาบริหารธุรกิจ) และแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2500 อาคารดังกล่าวแสดงในภาพที่ 5.38

ปัจจุบันอาคารดังกล่าวได้ถูกรื้อถอนเพื่อสร้างอาคารหลังใหม่ใน
บริเวณเดียวกัน ดังแสดงในภาพที่ 5.39 โดยที่ไม่มีมีการอนุรักษ์อาคารเรียนหลังแรกของ
มหาวิทยาลัยเอาไว้

ภาพที่ 5.38 อาคารเรียนหลังแรกของมหาวิทยาลัย

แหล่งที่มา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา, 2549.

ภาพที่ 5.39 อาคาร 1 อาคารคณะบริหารธุรกิจหลังใหม่

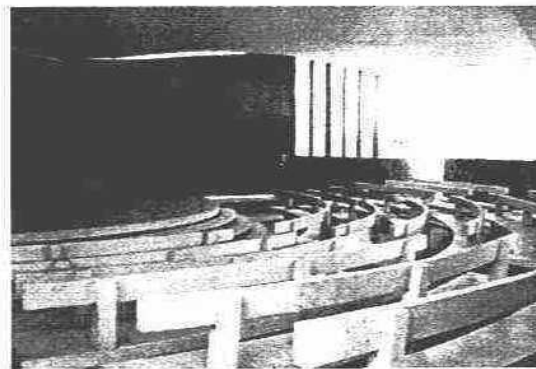
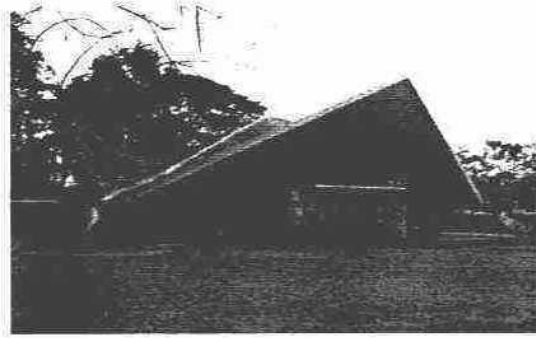
นอกจากนี้ภายในมหาวิทยาลัย ยังมีอาคารที่มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่น่าสนใจอีกมากมาย เนื่องจากในยุคสมัยที่เริ่มก่อสร้างอาคารต่างๆ ในมหาวิทยาลัยนั้น เป็นยุคที่ผู้บริหารในสมัยนั้นซึ่งเป็นสถาปนิกและวิศวกรที่ได้รับอิทธิพลการออกแบบอาคารในรูปแบบของสากล (International Style) ซึ่งเป็นที่นิยมในสมัยนั้น ทำให้อาคารแต่ละหลังมีรูปแบบที่น่าสนใจในแง่ของความงามทางสถาปัตยกรรม และความน่าสนใจทางวิศวกรรม เป็นอาคารที่มีการบันทึกประวัติศาสตร์ของแนวคิดในการออกแบบอาคาร และเทคโนโลยีในการก่อสร้างอาคาร โดยมีอาคารที่น่าสนใจ เช่น ศูนย์สัมมนาอาคาร อาคาร 2 อาคาร 3 อาคารหอพัก และบ้านพักอาจารย์และเจ้าหน้าที่

สำหรับอาคาร ศูนย์สัมมนาอาคารนั้น เป็นอาคารเปิดโล่งคล้ายศาลา หลังคารูปทรงเหลี่ยมกลุ่มพื้นที่สำหรับการแสดงหรือการประชุมนักศึกษาได้ถึง 200-300 คน โดยมีเสารับหลังคาเพียงสามต้นสำหรับโครงสร้างช่วงกว้างขนาดยี่สิบกว่าเมตร อาคารเปิดโล่งเพื่อการระบายอากาศ มีผนังบังตามตำแหน่งที่เหมาะสมกับการใช้สอยคือ เพื่อบังตาและช่วยเรื่องเสียง ถ้าผนังปูด้วยหินทรายแดงโคราชจะช่วยสะท้อนเสียง ส่วนที่เป็นไม้มะค่าก็จะช่วยลดซับเสียง ดังแสดงในภาพที่ 5.40

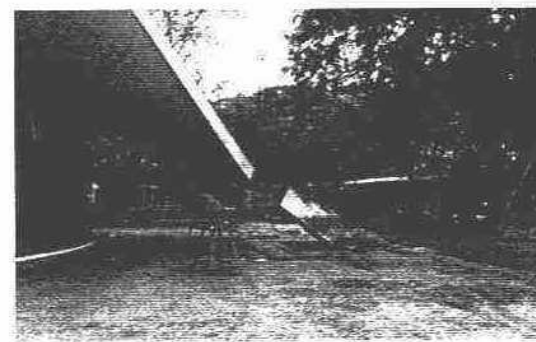
วัญญู ณ ถลาง และ นคร ศรีวิจารณ์ เป็นสถาปนิกออกแบบอาคาร หลังนี้เมื่อสี่สิบปีที่แล้ว โดยเลือกโครงสร้างแบบเปลือกแข็งบาง (Thin Shell) ที่โค้งบิดแบบ Hyperbolic Paraboloid ทำให้รูปทรงภายนอกไม่ธรรมดา ส่วนเพดานภายในที่บิดโค้ง ก็ช่วยสะท้อนเสียงได้ดี ศาลาหลังนี้จึงไม่ต้องใช้เครื่องขยายเสียงแต่อย่างใด

ความยากอยู่ที่การคำนวณจำนวนเหล็กเสริมและขนาดความหนา คอนกรีต รวมทั้งการก่อสร้าง ม.ร.ว. จาตุรสีสาย ชุมพล ผู้เป็นวิศวกร ใช้ความสามารถออกแบบแผ่นคอนกรีตบางเพียงแค่ 5-10 เซนติเมตร ในขณะที่ บริษัท วู ชิน ยิน จำกัด ผู้รับเหมาก่อสร้างต้องใช้เวลานานถึงสามวัน สำหรับการเทคอนกรีตหลังคาต่อเนื่องโดยไม่หยุดเพื่อไม่ให้เกิดรอยต่อ ภายใต้ข้อจำกัดเรื่องที่ตั้ง เครื่องจักร และแรงงานในสมัยนั้น บริเวณโดยรอบเป็นที่โล่งว่าง ไม่มีสิ่งก่อสร้างใด มีแต่ต้นไม้ที่ขึ้นหนาแน่น ทำให้ร่มรื่นและร่มเย็น เหมือนบริเวณทั่วไปของสถาบัน ดังนั้น แม้ไม่ติดตั้งระบบปรับอากาศ แต่อากาศระบายได้ดีอุณหภูมิเย็นสบาย (ปริญญา ตรีน้อยใส, 2547 อ้างถึงใน อาร์ชโคราช, 2549)

ปัจจุบันอาคารดังกล่าวยังอยู่ในสภาพที่ดี แต่มีสภาพแวดล้อมที่ไม่ดีนัก โดยมีการนำถุงทรายและวัสดุต่างๆมาเก็บไว้ในอาคาร รวากับเป็นอาคารสำหรับเก็บของและด้านหลังอาคารเป็นที่พักชั่วคราวของคณงานก่อสร้าง ทำให้เป็นการทำลายทัศนียภาพของอาคารอย่างมาก ดังแสดงในภาพที่ 5.41

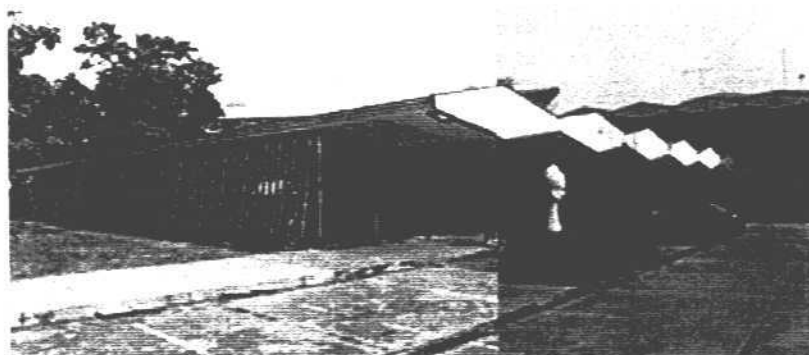
ภาพที่ 5.40 สภาพปัจจุบัน ภายนอกและภายในของอาคารครูสัมมนาการ

ภาพที่ 5.41 ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันของครูสัมมนาการ

อาคาร 2 เป็นอาคารเรียน 2 ชั้นและอาคารหอประชุม ที่มีการออกแบบที่น่าสนใจ และมีความสวยงาม มีการใช้รูปแบบหลังคาในแบบปีกผีเสื้อ และบริเวณหอประชุมมีการออกแบบให้เป็นอาคารที่มีเสาแบบช่วงกว้างโดยใช้โครงสร้างไม้ มีการใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่น เช่น ไม้ และหินทราย ปัจจุบันชั้นล่างใช้เป็นสำนักงานของฝ่ายประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัย ชั้นบนเป็นสำนักงานศูนย์วิชาการและปฏิบัติการผังเมือง นครราชสีมา กรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ส่วนหอประชุมนั้นไม่มีการใช้งาน เนื่องจากปัจจุบันมหาวิทยาลัยมีห้องประชุมปรับอากาศและมีอุปกรณ์ที่ทันสมัยเพิ่มขึ้นหลายห้อง ดังแสดงในภาพที่ 5.42

ปัจจุบันอาคาร 2 บางส่วนได้มีความชำรุดทรุดโทรมลงมาก โดยเฉพาะในส่วนของโครงสร้างหลังคาและเหล็กเสริมในเสาอาคาร และในส่วนของหอประชุมเดิมได้ถูกใช้เป็นที่เก็บครุภัณฑ์ที่มีความเสียหาย รวากับเป็นห้องเก็บของ ดังแสดงในภาพที่ 5.43 ซึ่งผู้บริหารมหาวิทยาลัยได้มีนโยบายในการปรับปรุงอาคารหลังนี้ แต่ไม่มีนโยบายว่าการปรับปรุงต้องอยู่บนพื้นฐานของการอนุรักษ์รูปแบบของสถาปัตยกรรมดั้งเดิมแต่อย่างใด

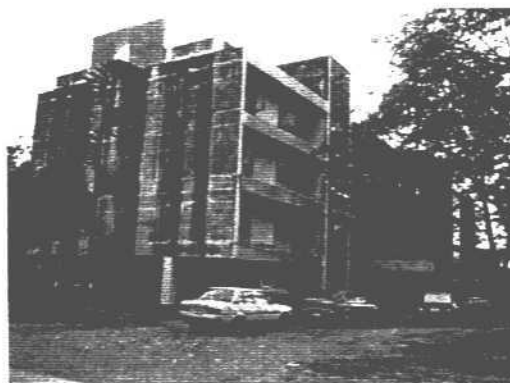

ภาพที่ 5.42 สภาพปัจจุบันของอาคาร 2

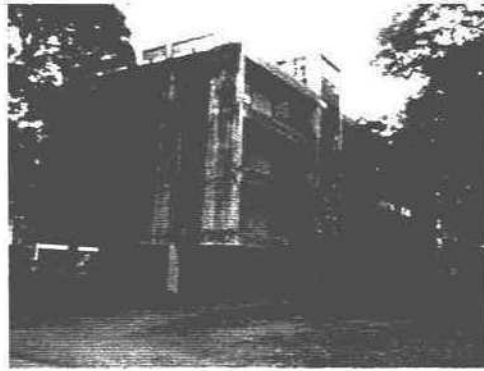

ภาพที่ 5.43 ปัญหาที่เกิดขึ้นกับอาคาร 2 ในปัจจุบัน

อาคารหอพัก มีลักษณะเด่นในเรื่องของเทคโนโลยีในการก่อสร้าง โดยมีการออกแบบโดยการพยายามทำให้พื้นอาคารมีความบางที่สุดโดยให้มีความกว้างของเสาให้มากที่สุด มีการใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น คือหินทรายมาประดับตกแต่งอาคาร ในขณะที่แนวคิดในการออกแบบอาคารนั้นได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมรูปแบบสากล อาคารหอพักดังกล่าวมีทั้งหมด 4 หลัง ดังแสดงในภาพที่ 5.44 ถึงภาพที่ 5.47

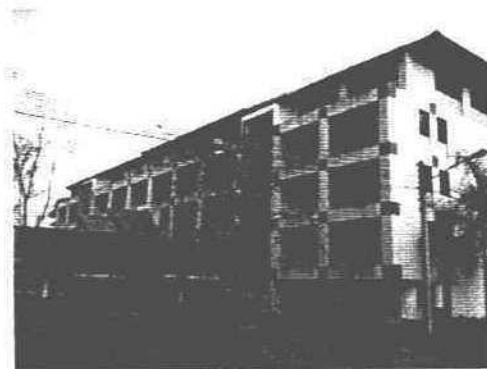
ภาพที่ 5.44 อาคารหอพักครุฑคามวาสี (หญิง) ในรูปแบบดั้งเดิมที่ยังไม่ได้ถูกปรับปรุง

ภาพที่ 5.45 อาคารหอพักภาคศึกษาศาสตร์ (ชาย) ในรูปแบบดั้งเดิมที่ยังไม่ได้ถูกปรับปรุง

ภาพที่ 5.46 อาคารหอพักพัฒนาศรม (ชาย) หลังการปรับปรุง

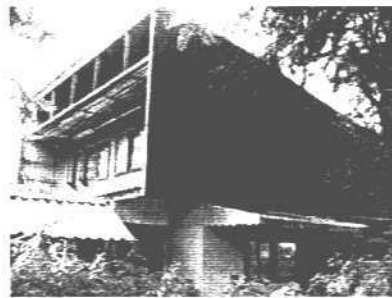
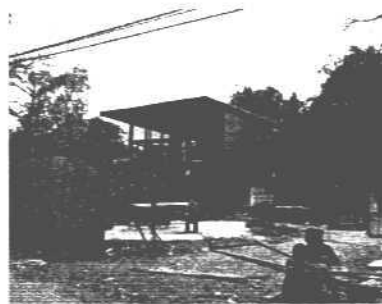

ภาพที่ 5.47 อาคารหอพักเดิม ปัจจุบันได้ปรับปรุงเป็นอาคารกิจการนักศึกษา

อาคารบ้านพักอาจารย์และเจ้าหน้าที่ การออกแบบอาคารดังกล่าวในยุคแรกเริ่มที่มีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยนั้น สถาปนิกได้มีแนวคิดในการออกแบบให้อาคารมีลักษณะทันสมัย (Modern) โดยมีรูปแบบของการออกแบบพื้นที่ที่เป็นแนวคิดอย่างสากล รูปแบบเทคโนโลยีในการก่อสร้างที่ทันสมัย มีการออกแบบที่คำนึงถึงสภาพดินฟ้าอากาศโดยใช้

การออกแบบส่วนต่างๆของอาคารที่มีลักษณะที่แปลกตาและแตกต่างไปจากรูปแบบของอาคารพักอาศัยที่มีมาแต่เดิม เป็นรูปแบบที่นิยมในต่างประเทศในสมัยนั้นหรือเรียกว่าร่วมสมัยกับสากล อาคารดังกล่าวจึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นเครื่องบันทึกประวัติศาสตร์ของงานสถาปัตยกรรมตามยุคสมัย

ปัจจุบันอาคารบ้านพักหลาย ๆ หลังถูกปล่อยให้ร้างและชำรุดทรุดโทรมลงมาก สำหรับอาคารบางหลังที่ยังมีการพักอาศัยก็ถูกต่อเติมจนผิดแผกไปจากรูปแบบเดิม อาคารบางหลังที่เคยใช้เป็นอาคารกรณีศึกษาสำหรับนักศึกษาสถาปัตยกรรม ในการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบของอาคารเล่นระดับ และเทคโนโลยีทางการก่อสร้างและการออกแบบต่างๆ ดังแสดงในภาพที่ 5.48 ปัจจุบันถูกปล่อยร้างและใช้เป็นที่พักของคนงานก่อสร้าง และกำลังมีการก่อสร้างอาคารหอพักขนาดใหญ่ ดังแสดงในภาพที่ 5.49 ซึ่งทำให้อาคารบ้านพักต่างๆ มีความสำคัญลดน้อยลงลงมากขึ้นไปอีก

ภาพที่ 5.48 สภาพปัจจุบันของบ้านพักอาจารย์และเจ้าหน้าที่

ภาพที่ 5.49 อาคารหอพักที่กำลังก่อสร้างขึ้นใหม่

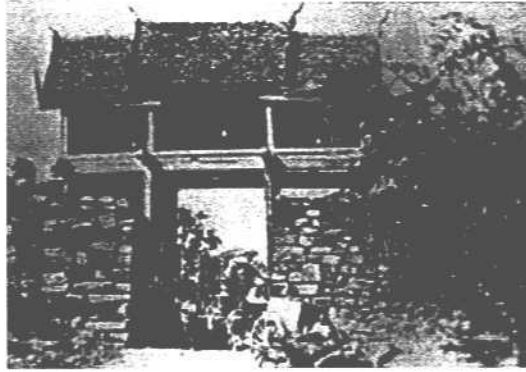
โดยสรุปแล้ว การอนุรักษ์อาคารในสถานศึกษานั้น สำหรับในสถานศึกษาอื่น ๆ นั้น อาคารต่างๆ ได้รับการดูแลรักษาอย่างดี แต่อาคารในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี นครราชสีมา นั้น ไม่ได้รับการดูแลรักษาให้มีความงามและมีคุณค่าเท่าที่ควร ปัจจัยที่ทำให้อาคารเหล่านั้นถูกทำลายหรือเสื่อมโทรมลงไปนั้นอยู่ที่นโยบายของผู้บริหารสถานศึกษา และการปล่อยให้อาคารไม่ได้ใช้งาน

5.1.1.5 กรณีการปรับปรุงภูมิทัศน์สวนท้าวสุนารี (ลานอนุสาวรีย์ท้าวสุนารี และสวนรักเดิม)

การศึกษาภาคสนามในส่วนของกรณีการปรับปรุงภูมิทัศน์สวนท้าวสุนารีนั้น ผู้ศึกษาทำการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปกรรม ซึ่งกรณีดังกล่าวสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการอนุรักษ์ของหน่วยงานเจ้าของพื้นที่ได้อย่างดี อีกทั้งยังสามารถสะท้อนปัญหาการทำงานด้านการอนุรักษ์ขององค์กรที่เกี่ยวข้องได้อย่างเป็นรูปธรรมมากที่สุดโครงการหนึ่ง แม้กรณีดังกล่าวจะอยู่นอกเหนือขอบเขตการศึกษาของผู้ศึกษาก็ตาม ซึ่งบริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุนารีนั้นเป็นที่ตั้งของมรดกทางวัฒนธรรม ศิลปกรรม และสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่า คือ กำแพงเมืองโบราณ ประติมากรรม และอนุสาวรีย์ท้าวสุนารี ดังแสดงในภาพที่ 5.50 และภาพที่ 5.51

กรณีจังหวัดและเทศบาลนครนครราชสีมาได้มีโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์สวนท้าวสุนารี หรือบริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุนารี และสวนรักเดิมนั้น ได้เกิดกรณีพิพาทระหว่างสำนักศิลปากรที่ 12 นครราชสีมา กับเทศบาลนครนครราชสีมา ในการทำลายโบราณสถานที่ได้รับการขึ้นทะเบียน และมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ถึงความเหมาะสมของรูปแบบในการปรับปรุงภูมิทัศน์ในครั้งนี้อย่างกว้างขวาง ผู้ศึกษาจึงได้ทำการศึกษารูปแบบและสภาพปัจจุบันหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์ของโครงการนี้

จากการสำรวจภาคสนาม และการสัมภาษณ์นักออกแบบ นักออกแบบภูมิทัศน์ นักผังเมือง และนักวิชาการในส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้ได้รับความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ การปรับปรุงภูมิทัศน์ในครั้งนี้ไม่มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม รวมถึงประวัติศาสตร์ที่เคยมีมา กล่าวคือ สภาพหลังการปรับปรุงมีความแข็งกร้าวเนื่องจากวัสดุต่างๆ ที่นำมาใช้ โดยเน้นการใช้หินแกรนิตมาใช้เป็นพื้นจำนวนมาก พื้นที่ที่เป็นพื้นหญ้ามีน้อยมาก และมีจำนวนต้นไม้ไม่เพียงพอ ทำให้บริเวณดังกล่าวให้ความรู้สึกแห้งแล้ง แม้จะมีการออกแบบให้มีสระน้ำพุยาวตลอดแนว แต่เนื่องจากกรออกแบบดังกล่าว ไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม จึงไม่ได้ช่วยให้พื้นที่มีความรู้สึกเย็นหรือร่มรื่น ความไม่เหมาะสมในการนำอุปกรณ์เด็กเล่นไปวางในบริเวณที่ติดกับถนนที่มีการจราจรขวักไขว่และติดกับพื้นหินแกรนิต อีกทั้งมีการสร้างอาคารขึ้นมาใหม่ การประดับเสาธงขนาดใหญ่ และการประดับตกแต่งบนประติมากรรม ทำให้เป็นการข่มความสง่างามของอนุสาวรีย์ท้าวสุนารี ที่สำคัญคือไม่มีการออกแบบที่สื่อให้เห็นว่าบริเวณดังกล่าวเคยเป็นกำแพงเมืองมาก่อน ดังแสดงในภาพที่ 5.52 ถึงภาพที่ 5.54

ภาพที่ 5.50 ประตูชุมพลในอดีต

แหล่งที่มา: สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม, 2549.

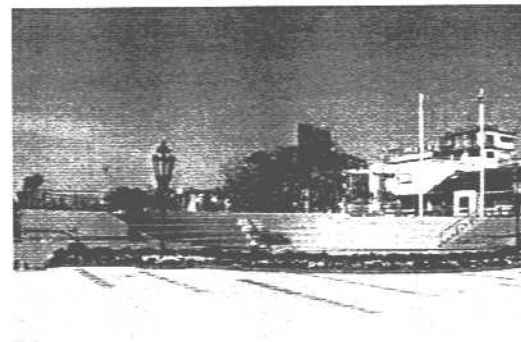

ภาพที่ 5.51 บริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ที่มีความเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย

แหล่งที่มา: หอการค้าจังหวัดนครราชสีมา, ม.ป.ป.: 384.

ภาพที่ 5.52 ปัญหาด้านทัศนียภาพบริเวณชุ่มประจวบชุมพล และด้านหลังอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

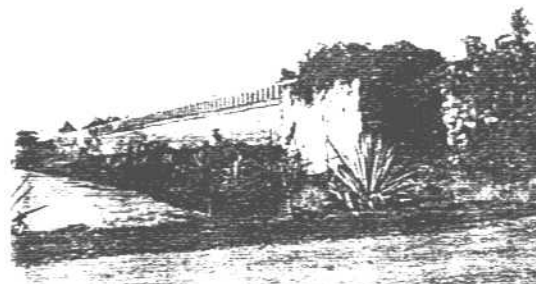
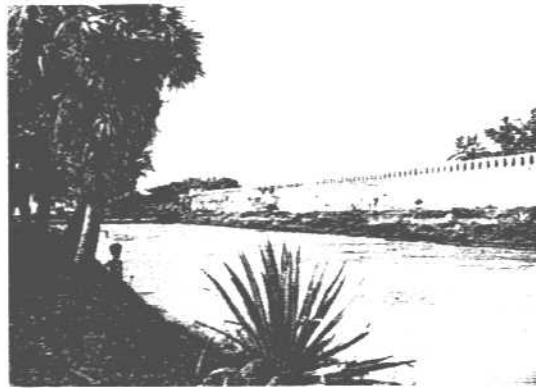

ภาพที่ 5.53 การก่อสร้างอาคารในบริเวณลานอนุสาวรีย์ ทำให้ความสวยงามของอนุสาวรีย์ลดลง

ภาพที่ 5.54 ความไม่เหมาะสมในการนำอุปกรณ์เด็กเล่นมาตั้งในบริเวณดังกล่าว

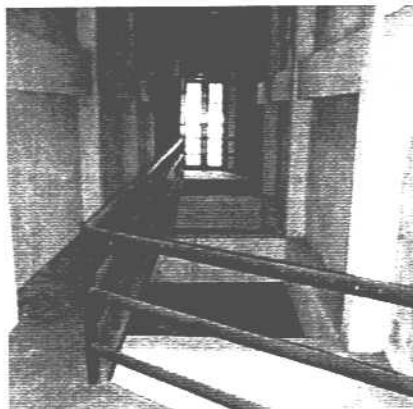
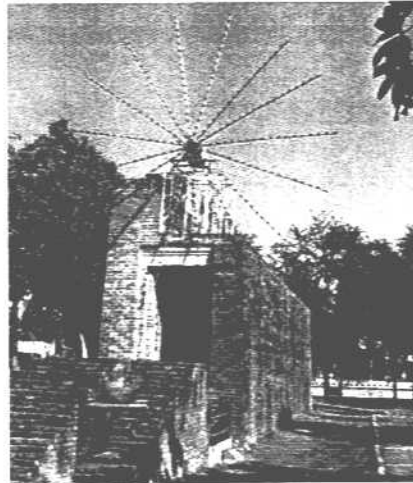
สำหรับแนวกำแพงเมืองนครราชสีมา นั้น ตามหลักฐานจากบันทึกของ หลวงพัฒนพงศ์ภักดี (ทิม สุขยางค์) (อ้างถึงใน ชิวิน เปสตันยี และคณะ, 2548: 41) บรรยายไว้ในนิราศหนองคาย คราวที่พกรุงเทพฯ ยกไปรบกับฮ่อที่เมืองหนองคาย เมื่อปี พ.ศ. 2418 ว่า "เห็นกำแพงโคราชสูงผาดโผน กำแพงสูงสักสี่วา มีคูรอบขอบสีมา มีเชิงดินชั้นนอกสูงห้าศอก มีเชิงเทินชั้นนอก เมืองโคราชกว้างใหญ่ แต่มีสี่ประตู หอรบอยู่ข้างบน" ดังแสดงในภาพที่ 5.55

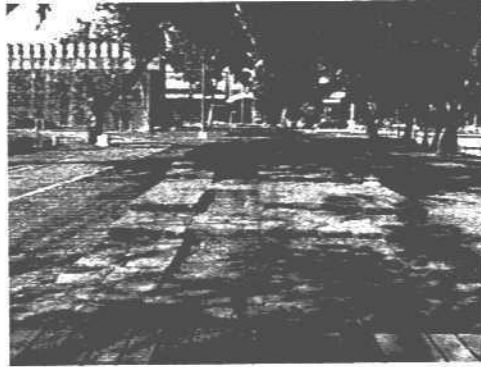
ภาพที่ 5.55 สภาพกำแพงเมืองในอดีต

แหล่งที่มา: ชิวิน เปสตันยี และคณะ, 2548: 23-24.

ปัจจุบันกำแพงเมืองได้ถูกทำลายลงจนหมดสิ้นแล้ว แต่ก็ยังคงเหลือหลักฐานและร่องรอยที่บริเวณมุมเมืองทิศตะวันออกเฉียงเหนือ โดยทางกรมศิลปากรร่วมกับเทศบาลนครนครราชสีมา ได้ทำการขุดค้นและขุดแต่งทางโบราณคดี และได้ทำการบูรณะและปรับปรุงภูมิทัศน์ใหม่ เพื่อสร้างคุณค่าให้กับบริเวณดังกล่าว ดังแสดงในภาพที่ 5.56 ถึงภาพที่ 5.57 ในขณะที่ปัจจุบันประชาชนในพื้นที่แทบไม่เห็นความสำคัญของกำแพงเมืองอีกแล้ว โดยกรณีที่จังหวัดและเทศบาลนครนครราชสีมาได้มีโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์สวนท้าวสุนารีย์ หรือบริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุนารีย์ และสวนรักเดิมนั้น ได้มีการบุกรุกและทำงานบนซากแนวกำแพงอย่างผิดหลักทางวิชาการ ทำให้เกิดความเสียหายกับซากกำแพงเมืองดังกล่าว ดังแสดงในภาพที่ 5.58 และภาพที่ 5.59

ภาพที่ 5.56 อาคารครอบซากกำแพงเมืองเดิมบริเวณมุมเมืองทิศตะวันออกเฉียงเหนือของตัวเมือง

ภาพที่ 5.57 แนวกำแพงเมืองเดิมโดยใช้วัสดุใหม่ก่อสร้างแสดงลักษณะการวางเรียงอิฐ

ภาพที่ 5.58 สภาพการทำงานบนซากแนวกำแพงเมือง ขณะปรับปรุงภูมิทัศน์สวนท้าวสุนารีย์ แหล่งที่มา: โคราชรายวัน, 2550.

ภาพที่ 5.59 แนวกำแพงเมืองที่ปลูกหญ้าคือแนวของกำแพงเมืองหลังการปรับปรุงภูมิทัศน์

สรุปแล้วโครงการปรับปรุงสวนท้าวสุนารีย์ ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากถึงความเหมาะสมในส่วนต่างๆที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น มีแนวความคิดในเชิงเสนอแนะว่าพื้นที่ดังกล่าว

ในอดีตมีการปรับปรุงมาแล้วหลายครั้ง มีความหวังว่าในอนาคตข้างหน้าหากมีการปรับปรุงพื้นที่ตรงนี้อีก ควรมีการพิจารณาถึงความเหมาะสมในด้านสภาพแวดล้อม และคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ ให้มากกว่านี้

5.1.1.6 บทสรุป และภาพรวมของประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ประเภทสถาปัตยกรรม ในจังหวัดนครราชสีมา

ในภาพรวมแล้ว การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ประเภทสถาปัตยกรรม ภายในจังหวัดนครราชสีมา ยังอยู่ในระดับที่ไม่ดีนัก ประชาชนและหน่วยงานต่างๆขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการอนุรักษ์ การดำเนินงานด้านการอนุรักษ์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากจะต่างคนต่างทำ ไม่ประสานงานกันแล้ว บางครั้งยังมีความขัดแย้งเกิดขึ้น หน่วยงานส่วนใหญ่ที่รับผิดชอบในการดูแลพื้นที่ที่มีงานสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าตั้งอยู่ โดยเฉพาะภายในตัวเมืองนครราชสีมา นั้น ไม่เห็นคุณค่า จึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับอาคารเหล่านั้น จึงไม่มีกิจกรรมที่จะส่งเสริมสนับสนุนและสร้างแรงจูงใจให้เจ้าของอาคารเกิดความตระหนักในการอนุรักษ์อาคารของตน ส่วนหนึ่งเกิดจากข้อบกพร่องของระบบการบริหารงานในท้องถิ่น ที่มีการเปลี่ยนวาระการบริหารไปตามการเลือกตั้ง ซึ่งคาดหวังลำบากว่าจะได้ผู้บริหารที่มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์เข้ามาบริหารงานหรือไม่ และการทำงานของฝ่ายบริหารที่เน้นการสร้างผลงานเพื่อสร้างคะแนนเสียงให้ถูกใจประชาชน แต่หลายครั้งกลับผิดในหลักการและทฤษฎีที่ถูกต้อง สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ประเภทสถาปัตยกรรมในจังหวัดนครราชสีมา

สำหรับบทบาทของสถานศึกษาในการอนุรักษ์ ซึ่งนอกจากจะมีบทบาทน้อยมากแล้ว สถานศึกษาบางแห่งกลับไม่ได้ให้ความสำคัญกับอาคารที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาควบคู่กับการถือกำเนิดของสถาบันและมีคุณค่าทางศิลปะและวิทยาการในการก่อสร้าง ปล่อยให้อาคารดังกล่าวทรุดโทรมไปตามกาลเวลา และรอวันถูกรื้อถอนเมื่อมีอายุถึงเกณฑ์ของทางราชการ เพื่อสร้างอาคารหลังใหม่ขึ้นทดแทน ตรงกันข้ามกับหน่วยงานทางการทหาร แม้ไม่มีองค์ความรู้เรื่องการอนุรักษ์โดยตรงกลับมีความตระหนักและมีจิตสำนึกในเรื่องการอนุรักษ์เป็นอย่างดี ยังได้ดำเนินการให้อาคารที่อยู่ในพื้นที่มีสภาพที่มั่นคงแข็งแรงสวยงาม และมีสภาพแวดล้อมที่ดี

สำหรับพลังของภาคประชาชนในพื้นที่นั้นถือว่าอ่อนแอ ไม่มีความตื่นตัวในเรื่องการอนุรักษ์เท่าที่ควร ขาดองค์กรภาคประชาชนในการขับเคลื่อนงานด้านการอนุรักษ์ หรือเคลื่อนไหวกรณีที่มีการบุกรุกทำลายโบราณสถาน ทั้งที่เป็นจังหวัดที่ใหญ่ มีประชากรที่มีความรู้ความสามารถอาศัยอยู่ในพื้นที่มากมาย แต่ขาดการรวมพลังให้เป็นกลุ่มก้อน ซึ่งถือว่าเป็นที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่ง

สภาพปัจจุบันในการอนุรักษ์อาคารที่มีคุณค่าในจังหวัดนครราชสีมา นั้น ความหวังทั้งหมดในตอนนี้อาจต้องตกอยู่ที่เจ้าของอาคารว่าจะดูแลอาคารเหล่านี้ให้อยู่ในสภาพที่มั่นคงแข็งแรงและสวยงามสืบไป